

Fons del Museu Geològic del Seminari de Barcelona referent a Castellbell i el Vilar

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: C. De la Diputació, 231 - 08007 Barcelona
Alçada: 337

Coordenades:

Latitud: 41.63952
Longitud: 1.81922
UTM Est (X): 401660
UTM Nord (Y): 4610427

Classificació

Número de fitxa 08053 - 269
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia Col·lecció
Estil / època: Cenozoic Paleògen
Segle 42-39 mill
Estat de conservació Bo
Protecció Física
Accés Restringit
Ús actual: Científic
Titularitat Privada accessible
Titular: Museu Geològic del Seminari de Barcelona.
Fitxes associades:
[Sireni de Sant Cristòfol](#)
Autoria de la fitxa Jordi Montlló i Laura Bosch
Data de registre de la fitxa: dj., 26/01/2017 - 01:00

Descripció

El fons paleontològic referent a Castellbell i el Vilar dipositat en el Museu consta de diversos fòssils. Però el fòssil més important és el sireni de Sant Cristòfol o com li diuen ara el de Montserrat, que fou classificat com un holotipus, nou taxó, del gènere *Prototherium* rebent el nom de *Prototherium montserratense* (Pilleri et al. 1989). L'exemplar podia haver mesurat uns 2,5 metres de longitud i hauria viscut en un ambient de manglar al marge del fan-delta (ventall al·luvial que desemboca directament al mar) de la Calcina.

Observacions:

El 23 de maig de 2013 es va presentar la restauració i instal·lació del sireni en la seva nova vitrina a la sala Cardenal carles del Museu, on s'exposen peces en permanència dedicada a les escoles. Presidí l'acte mossèn Josep M. Turull, rector del Seminari; mossèn Nicolau, subdirector del Museu; Antoni Riera, president dels "Amics del Museu" i Raúl Brito, president de l'Institut Català de Mineralogia, Gemmologia i Paleontologia (ICMGP). Després d'una breu oració per part de mossèn Nicolau, hi va haver un parlament a càrrec d' Antoni Riera, el qual va fer un recordatori de la història del sireni i un agraïment a totes les persones i institucions que possibilitaren la seva troballa, excavació, restauració i estudi de l'exemplar. Per a celebrar l'esdeveniment s'ha publicat un número de la revista *Scripta* dedicat exclusivament al sireni de Montserrat. Acte seguit es van lliurar d'unes plaques d'agraïment, en nom del Museu i dels Amics del Museu, al Sr. Isidre Gurrea, descobridor del sireni; al Sr. Evaristo Aguilar, el segon restaurador de l'exemplar; i a l'Institut Català de Mineralogia, Gemmologia i Paleontologia en record dels seus socis que van col·laborar en l'excavació. La placa la va recollir el seu president el Sr. Raúl Brito el qual va fer també un breu parlament d'agraïment. Després el director del Museu, Dr. Sebastián Calzada, va fer entrega del diploma d'Expert en Paleontologia al Sr. David Martinez.

Història

El Museu Geològic del Seminari de Barcelona es funda l'any 1874 sota la direcció del Dr. Jaume Almera i Comas (1845-1919), amb el nom de Museu d'Història Natural i de Geologia, degut a la gran aportació que rebia de fòssils. Estava ubicat a l'antic edifici del Seminari Conciliar, a la Rambla dels Estudis. No és fins l'any 1882 que la col·lecció es traslladarà a l'actual Museu. Els seus precedents però s'han de buscar en el Gabinet d'Història Natural que existia des de 1817 i que el Dr. Almera va transformar en laboratori i museu per als alumnes que cursaven la càtedra de Ciències Naturals. Mn. Almera contacta amb els estudiosos de l'època com Joaquim Landerer i Climent i Joan Vilanova i Piera i entra de ple en el món de la paleontologia. Col·labora estretament amb el malacòleg Artur Bofill i Poch, director del Museu Martorell i publiquen varies monografies de mol·lusc fòssils, fins que l'any 1885 la Diputació Provincial de Barcelona els encarrega la confecció del mapa geològic de la província. Després de la mort del Dr. Almera, la plaça de director queda vacant fins que l'any 1926 Josep Ramon Bataller (1890-1962) entra a ocupar la plaça. A més a més de convertir-se en el primer catedràtic de Paleontologia de la Universitat de Barcelona, farà grans transformacions, resultat de les quals més de deu anys el museu viurà una època d'esplendor, amb nombroses publicacions científiques i transformant el museu en un lloc centre de referència per a investigadors de tot el món, malgrat la interrupció de la Guerra Civil, on el juliol de 1936 el Museu va ser devastat totalment a excepció de la Biblioteca del Dr. Almera. Les activitats reprenen l'any 1939 i es refà la col·lecció després de retrobar una minsa part de les peces desaparegudes. L'any 1962 després de la mort del Dr. Bataller, entra a ocupar la plaça de director, el Dr. Lluís Via i Boada (1910-1991), deixeble del Dr. Almera, continuant amb la tasca iniciada pels seus antecessors. Dedicava anys de la seva vida a l'exploració de jaciments fossilífers, i concretament del Penedès, resseguint les formacions marines del cretaci i el

miocè, fet que va originar el naixement del Museu Geològic Comarcal de Vilafranca del Penedès, com a secció del Museu de Vilafranca. Cal destacar el discurs de vuitanta quatre pàgines, publicat, juntament amb vuitanta pàgines més annexes de documentació vària sobre les activitats realitzades al museu, que el Dr. Via va escriure amb motiu de la celebració dels cent anys del Seminari, cien años de investigación científica, llegit en persona a la Sala d'Actes de la Delegació de Barcelona del CSIC, el 29 d'abril de 1975. L'any 1980 entra com a subdirector el pare escolapi Sebastià Calzada que serà nomenat director del museu el 1992, després de la mort del Dr. Via. La seva tasca es veurà recolzada pel nomenament d'un sots director, Mn. Francesc Nicolau. L'any 2009 el Seminari va rebre la Creu de Sant Jordi per la seva gran tasca científica i de divulgació. El Museu compta amb una publicació anual, la revista Batalleria, en honor al Dr. Bataller, d'investigació i difusió científica, a més dels Sumaris de Batalleria. També tenen la Revista d'investigació paleontològica monogràfica, Scripta Musei Geologici Seminari Barcinonensis, i els sumaris; Pagurus, una revista de divulgació científica per a escolars i estudiants amb consulta en paper i per Internet en edició digital i finalment el Butlletí de l'Associació d'Amics de l'MGSB, trimestral on s'hi publiquen articles de divulgació i on es recullen les activitats de l'Associació.

Bibliografia

ALMERA, JAUME (1896). "Sobre la serie de mamíferos fósiles descubiertos en Cataluña.". Mem. Real Acad. Ciencias y Artes. [Barcelona] 11, 3ª època, pp.251-257. ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU GEOLÒGIC DEL SEMINARI DE BARCELONA. "El sireni de Montserrat. Síntesi històrica". Scripta Musei Geologici Seminarii Barcinonensis. Series Poikilia-Miscellanea. Núm. III. BATALLER, J.R.. (1956). "Cursillos y Conf.". Inst. L. Mallada. [Madrid] 3 BIZZOTTO, B. (2005). "La struttura cranica di *Prototherium intermedium* (Mammalia: Sirenia) de l'Eocene Superiore Veneto. Nuovi Contributi alla sua anatomia e sistematica.". Lavori - Soc. Ven. Sc. Nat.. [Venezia] 30 (31 gennaio 2005), pp.107-125. CALZADA, S; URQUIOLA, M. "Catálogo de holotipos". Trabajos del Museo Geológico del Seminario de Barcelona, 223, p.99. CRUSAFONT, M. i CASANOVAS, M.L. (1973). Fossilium catalogus. Stuttgart. (I; 121). DOMNING, D. P.. "Bibliography and Index of the Sirenia and Desmostyla.". Smithsonian Contributions to Paleobiology. 80, pp.1-116. ENRICH, Montserrat (1985). El sireni de Sant cristòfol ; El Brogit, 67 (novembre de 1985), pp. 1-3. PILLERI, G., BIOSCA MUNTS, J. & VIA BOADA, Ll. (1989). The Tertiary Sirenia of Catalonia. Ostermundigen (Berna, Suïssa): Brain Anatomy Institute, University of Berne, 1989. 1. p.98 pàgines, 44 figures, 40 llàmines i 2 llàmines colorejades. Revisió sistemàtica dels Sirenids Terciàries robats fins al moment a Catalunya. SANTAFÉ-LLOPIS, J. & VÍA-BOADA, L. (1985). "Sirenios actuales y fosiles"; dins Mundo científico, 44 (febrer de 1985). VELA, J.A. (1982). "Troballa d'un mamífer fòssil de l'eocè. Nota preliminar"; dins Butlletí de l'Institut Català de Minerologia i Gemologia. Barcelona (juliol de 1982). <http://museugeologic.blogspot.com.es/2013/05/amics-del-museu-una-vitrina-per-al.html>